

Pacienti s nádory hlavy a krku si mohou díky protonové léčbě zachovat vysokou kvalitu života

Pražské Protonové centrum od zahájení svého provozu v roce 2012 léčilo již více než 7000 pacientů nemocných rakovinou. O jeho kvalitách se nejen v odborných kruzích v zahraničí i doma hovoří s velkým respektem.

Proč je protonová léčba účinná a šetrná, jaký je její princip a jaké diagnózy se touto metodou mohou léčit, jsme si povídali s primářem a ředitelem zdravotního úseku Protonového centra Praha doc. MUDr. Jiřím Kubešem, Ph.D. Ten je díky svým zkušenostem přesvědčen, že protonová léčba může pomoci až třetině onkologických pacientů, kteří se léčí ozařováním.

■ Pane primáři, jak funguje protonová léčba a jaké diagnózy se dají s ní léčit?

Podstatou protonové radioterapie je protonový paprsek. Ten je tvořen svazkem protonů, které jsou získány z vodíku – jedná se o jádra atomů vodíku. Protony jsou ve speciálním zařízení, cyklotronu, urychleny na přibližně polovinu rychlosti světla. Tím získají energii, která umožňuje zničit nádory.

Následně jsou usměrněny silným magnetickým polem do úzkého paprsku a „poslány“ do nádoru. V našem centru využíváme na zacílení nádorů metodu tzv. stužkového skenování.

■ Jak to funguje?

Tak, že se předává energie v konkrétní oblasti těla, kterou přesně naplánujeme a zakreslíme. Největším benefitem je tedy to, že protonový paprsek zacílíme do této konkrétní oblasti a významně snížíme ozáření okolních zdravých tkání a orgánů. A tím se výrazně snižuje riziko vzniku nežádoucích vedlejších účinků léčby.

Díky nejnovějším technologiím a našim zkušenostem s protonovou léčbou dokážeme úspěšně léčit široké spektrum diagnóz. Jedná se o nádory prsu, hlavy a krku, dětské nádory, maligní lymfomy, nádory plic a centrální nervové soustavy, sarkomy a vybrané nádory zažívacího traktu. Od počátku provozu Protonového centra léčíme, a velmi úspěšně, také muže s karcinomem prostaty.

■ Kolik nemocných jste již ozařovali a jaká je úspěšnost léčby?

PTC léčilo bezmála již více než sedm tisíc pacientů. Úspěš-

nost léčby závisí na konkrétním typu diagnózy. Například při léčbě karcinomu prostaty, kterou každým rokem v České republice onemocní až 7000 mužů, je-li onemocnění zachyceno včas, dokážeme vyléčit až 97 procent mužů.

Kromě vysoké šance na vyléčení umožňuje protonová léčba, na rozdíl od jiných druhů léčby, minimalizovat vedlejší účinky léčby

Kromě vysoké šance na vyléčení umožňuje také protonová léčba, na rozdíl od jiných druhů léčby, minimalizovat vedlejší účinky léčby. U pacientů s nádory CNS se jedná např. o snížení rizika poškození zraku. Protonová terapie pro nádory v oblasti hlavy a krku nám umožňuje ozářit i pacienty s dosud velmi těžko léčitelnými nádory, uloženými např. v blízkosti zrakového a sluchového nervu nebo míchy. U pacientů s karcinomem jícnu dokážeme ochránit míchu a srdce. Tak bychom mohli pokračovat diagnózu od diagnózy.

Protonová léčba dokáže zásadně ovlivnit kvalitu života pacienta v průběhu léčby i po jejím skončení.

■ Hradí protonovou léčbu zdravotní pojišťovny?

Protonová léčba je ze zákona hrazena zdravotními pojišťovnami. Protonové centrum má uzavřeny dlouhodobé smlouvy s českými zdravotními pojišťovnami.

■ Zmínili jste karcinom prostaty. Jaké výsledky máte v jeho léčbě?

V letošním roce se nám podařilo v renomovaném zahraničním odborném časopise publikovat data ze studie rozsáhlého souboru pacientů, kteří v našem Centru absolvovali léčbu probíhající v pěti ozařovacích dnech, kdy se na léčbu chodí obden. Veškerá americká a japonská protonová centra používají dlouhé léčebné režimy v řádu 7 až 8 týdnů, to zna-

mená mezi 30 až 40 ozařovacími dny. My jsme však dobu léčby dokázali zkrátit na těch zmiňovaných 5 dní, a to bez snížení účinnosti léčebného efektu.

pu a týká se stále častěji mladých lidí. Tyto nádory se dají rozdělit do čtyř oblastí.

První v PTC léčenou diagnózou jsou nádory vedlejších dutin nosních.

vých faktorech, případně o prevenci?

Kromě toho, že můžu říci, že tento typ nádorových onemocnění je indukovaný sexuálně přenosným virem, jiné rizikové

nádory se chovají podobně, jako když má člověk ucpaný nos, tudíž se na závažnost diagnózy dlouhou dobu skutečně nepříjde. A pacienti potom chodí s pokročilými nálezy.

Nedá se to však dávat nikomu za vinu – pacientů s příznaky této diagnózy je nespočet jak u praktických lékařů, tak na alergologiích, přičemž skutečně nádorové onemocnění se potvrdí u jednoho pacienta ze sta.

■ Při těchto diagnózách se ozařují oblasti v okolí zrakových a sluchových nervů, mozku apod. Přesnost je rozhodující?

Samozřejmě. Obecně se ví, že i malé dávky záření na mozek vedou k tomu, že se pacientům snižuje intelekt. U dětí je tento jev extrémní, ale platí to i u dospělých.

V případě protonové terapie však paprsek do mozku vůbec nedoletí, jedná se o jeden z největších přínosů protonové terapie při ozařování této lokality.

Přestože nádory hlavy a krku postihují mladší ročníky, jsou velmi dobře léčitelné a vysoké procento pacientů se opravdu vyléčí. Vzrůstá takto přínos protonové terapie z hlediska dlouhodobých následků.

Protonová léčba je ze zákona hrazena zdravotními pojišťovnami

Protonovou léčbou dokážeme nádor velmi přesně zacílit, tím pádem šetříme okolní zdravé tkáně, což mimo jiné umožňuje zvýšit dávku záření.

■ Jsou mezi nádory hlavy a krku takové, jež ozářit nelze?

Jistě. Patří mezi ně zejména nádory hrtanu, kde se nachází řada velmi jemných struktur, které se navíc ještě trochu hýbou – např. hrtanová záklópka. Díky těmto strukturám si nemůžeme být jisti, že se budou vždy nacházet v reprodukovatelné poloze, proto nejsou tyto indikace pro naši léčbu vhodné.

Za velký úspěch považuji, že jsme v PTC zvládli ozařování nádorů hlavy a krku zařadit do rutinní praxe. Ročně tak ozáříme až 120 pacientů s těmito nádory.

Primář a ředitel zdravotního úseku Protonového centra doc. MUDr. Jiří Kubeš, Ph.D.

Dle výsledků můžeme říci, že dokážeme úspěšně vyléčit až 97 % pacientů s karcinomem prostaty nízkého rizika a více než 90 % pacientů se středně rizikovými nádory prostaty. Pacienti mají po léčbě vysokou kvalitu života a riziko impotence, které je např. po chirurgické léčbě vysoké, je velmi nízké.

Inkontinence, tedy únik moči, se po protonové léčbě karcinomu prostaty časného stadia téměř nevyskytuje a riziko jejího vzniku je menší než jedno procento.

■ Vy osobně se kromě léčby karcinomu prostaty specializujete také na léčbu nádorů hlavy a krku. Jak si stojíte u této diagnózy?

O nádorech hlavy a krku se nemluví úplně často, přitom jejich výskyt je prudce na vzestu-

Druhou důležitou skupinou jsou nádory nosohltanu, vznikající především u mladších pacientů mezi 20 až 40 lety života.

Další skupinu tvoří nádory slinných žláz a příušní žlázy.

Z hlediska výskytu ale poslední dobou velmi intenzivně narůstá poslední skupina nádorů, které léčíme – nádory krčních mandlí a kořene jazyka. Postihuje navíc úplně jinou skupinu pacientů, než jsme byli v minulosti zvyklí. Dříve se jednalo o spíše slabší a problematickou sociální skupinu, dnes jde o mladší lidi ze středních a vyšších sociálních tříd. Jde o nádory, které způsobuje stejný virus, jenž je zodpovědný za rakovinu děložního čípku žen.

■ Lze u nádorů hlavy a krku hovořit o nějakých riziko-

faktory v tuto chvíli nejsou známy.

Jedinou možností, jak se před virem chránit, zůstává očkování – podobně jako ženy očkujeme proti nádoru čípku děložního, tak některé západní země podobnou látkou očkují i chlapce, aby se zabránilo vzniku tohoto onemocnění. Platí to i pro nádory řitního otvoru a pro nádory vulvy – stále jde o stejný virus, který je odpovědný za celou řadu nádorových onemocnění. Platí však, že očkování je nutné provést před zahájením pohlavního života.

■ Co je na těchto diagnózách nejzávažnější?

Pro nás jsou nejobtížnější nádory vedlejších dutin nosních, protože jde o vzácné onemocnění, kde nejsou vyzorovány žádné rizikové faktory. Tyto

Jak se do Protonového centra dostat

Protonové centrum (PC) se stalo v roce 2019 součástí Národního onkologického centra. Nejprímější cesta je proto ta, že pacienti na příslušném onkologickém pracovišti doporučí léčbu v Protonovém centru.

Další možností je, že pacient zavolá na naši infolinku proton centra nebo pošle e-mailem dotaz na Klientský servis. Do 24 hodin dostane informace, zda je vhodný k protonové léčbě, a pokud ano, je objednan na vstupní konzultaci.

K vyšetření magnetickou rezonancí nebo PET/CT do Protonového centra se rovněž může objednat každý pacient z celé ČR i sám, pokud má doporučení od svého ošetřujícího lékaře (tzv. žádanku). Za tímto účelem Protonové centrum zřídilo speciální klientskou linku, na kterou mohou pacienti volat a kde dostanou veškeré informace. Objednací doba na vyšetření se pohybuje mezi 2 až 3 týdny. Zhotovení popisu s výsledkem vyšetření je zasláno indikujícímu lékaři, případně i pacientovi, a to do 24 hodin. Všechna vyšetření jsou rovněž hrazena zdravotními pojišťovnami.

Budova pražského Protonového centra.

Stranu připravil Jiří Tichý

Pacient má osobního asistenta

Každý nemocný pacient má v Protonovém centru svého osobního koordinátora, který mu je plně k dispozici.

Komunikace Klientského servisu s pacientem zahrnuje podání základních i doplňujících informací o protonové terapii, zajištění posouzení vhodnosti tohoto typu léčby pro každého pacienta individuálně, zabezpečení potřebných vstupních vyšetření, vyřízení všech administrativních úkonů k zahájení léčby apod. Vždy se v Protonovém centru snaží, aby zdejší pacienti nečekali zbytečně a šli na konzultaci s lékařem, pokud možno na čas, na který byli objednáni.

I po schůzce s lékařem je každý koordinátor připraven se s pacientem znovu sejit a probrat s ním další kroky, případně si s ním zodpovědět otázky, které ještě pacienta napadly v průběhu konzultace u lékaře.

Následují administrativní kroky, které za pacienta řeší právě jeho osobní koordinátor, který naplánuje všechna potřebná vyšetření k zahájení léčby a zároveň si oboustranně potvrdí datum a čas zahájení.

Partnerem stránky je

NADAČNÍ FOND
PRO PROTONOVOU
TERAPII